

I. INTRODUCERE

1. Locul medierii în cadrul sistemului jurisdicțional românesc

Sistemul judiciar românesc cunoaște o nouă etapă de dezvoltare prin instituirea, începând cu 1 august 2013, a obligativității informării cu privire la avantajele medierii, pentru fiecare persoană fizică sau juridică ce-și propune deschiderea unui proces judiciar, precum și pentru părțile dintr-un proces aflat pe rolul instanțelor de judecată, în domeniile și în condițiile expres prevăzute legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator¹, cu modificările ulterioare, sub sancțiunea respingerii cererii ca inadmisibilă.

Principalele aspecte prevăzute de noua reglementare vizează obligativitatea pentru părți, persoane fizice sau juridice, de a participa la o ședință de informare privind avantajele medierii, inclusiv după declanșarea unui proces în fața instanțelor de judecată, în vederea soluționării pe aceasta cale a conflictelor, în anumite cazuri ne-penale expres prevăzute de lege², pentru celelalte cazuri informarea cu privire la mediere rămânând facultativă, potrivit art. 227 alin. 2 C. proc. civ.

¹ articolele care impun informarea obligatorie sunt următoarele:

- art. 60¹, art. 2 alin 1¹ și alin. 1² din Legea nr. 192/2006 introduse prin Legea nr. 115/2012;

- art. II din Legea nr. 115/2012 modificat prin art. VIII din OUG nr. 4/2013

- art. III din OUG nr. 90/2012 modificat prin art. VII din OUG nr. 4/2013

- art. VI din OUG nr. 4/2013

- art. VI¹ introdus prin pct. 4 al Legii nr. 214/2013.

² <http://www.juridice.ro/209455/modificari-importante-ale-legii-medierii-informarea-privind-medierea-procedura-prealabila-obligatorie.html>, 11 iulie 2012, www.juridice.ro

Părțile sau partea interesată, după caz, sunt ținute să facă dovada că au participat la ședința de informare cu privire la avantajele medierii în litigiile din **următoarele domenii ce pot face, potrivit art. 60¹ din Legea nr. 192/2006, obiect al medierii:**

a) în domeniul protecției consumatorilor, când consumatorul invocă existența unui prejudiciu ca urmare a achiziționării unui produs sau unui serviciu defectuos, a nerespectării clauzelor contractuale ori garanțiilor acordate, a existenței unor clauze abuzive cuprinse în contractele încheiate între consumatori și operatorii economici ori a încălcării altor drepturi prevăzute în legislația națională sau a Uniunii Europene în domeniul protecției consumatorilor;

b) în materia dreptului familiei: continuarea căsătoriei; partajul de bunuri comune; exercițiul drepturilor părintești; stabilirea domiciliului copiilor; contribuția părinților la întreținerea copiilor; orice alte neînțelegeri care apar în raporturile dintre soți cu privire la drepturi de care ei pot dispune potrivit legii.

c) în domeniul litigiilor privind posesia, grănițuirea, strămutarea de hotare, precum și în orice alte litigii care privesc raporturile de vecinătate;

d) în domeniul răspunderii profesionale în care poate fi angajată răspunderea profesională, respectiv cauzele de malpraxis, în măsura în care prin legi speciale nu este prevăzută o altă procedură;

e) în litigiile de muncă izvorâte din încheierea, executarea și încetarea contractelor individuale de muncă;

f) în litigiile civile a căror valoare este sub 50.000 lei, cu excepția litigiilor în care s-a pronunțat o hotărâre executorie de deschidere a procedurii de insolvență, a acțiunilor referitoare la registrul comerțului și a cazurilor în care părțile aleg să recurgă la procedura prevăzută la art. 1.013 – 1.024 (ordonanța de plată) sau la cea prevăzută la art. 1.025 –

1.032 (cererile de valoare redusă) din Legea nr. 134/2010, republicată, cu modificările și completările ulterioare

Dovada participării la ședința de informare privind avantajele medierii într-o anumită materie se face printr-un *certificat de informare* eliberat de mediatorul care a realizat informarea (textul art. 227 alin. 3 C. proc. civ, care cere „proces-verbal întocmit de mediator cu privire la rezultatul ședinței de informare” este astfel modificat implicit).

Certificatul de informare trebuie semnat de mediator și de părțile participante la ședința de informare, iar eliberarea documentului se va face numai după semnarea lui de către mediator și toate părțile conflictului independent de susținerea informării în comun sau individual.

Certificatul se eliberează într-un număr de exemplare originale egal cu numărul părților informate plus unul pentru arhiva formei de exercitare a profesiei.

Dacă informarea nu are loc, mediatorul eliberează un *proces-verbal*, prin care atestă situația de fapt, respectiv neprezentarea, refuzul în scris, etc., al unei părți de a participa la ședința de informare, cu precizarea că mediatorul nu poate solicita plata onorariului pentru informarea părților.

Pentru conflictele deduse judecătii, soluționarea acestora prin mediere poate avea loc din inițiativa reclamantului, la propunerea oricăreia dintre acestea sau la recomandarea instanței, cu privire la drepturile asupra cărora părțile pot dispune potrivit legii.

Cu precizarea că în cazul în care reclamantul nu îndeplinește obligația de a participa la ședința de informare privind medierea, conform art. 2 alin 1² din Legea nr. 192/2006, instanța *va respinge cererea de chemare în judecată ca inadmisibilă*

Ulterior va putea fi formulată o nouă acțiune, dar, și în această situație, e obligatorie parcurgerea procedurii de informare.

După îndeplinirea procedurii medierii părțile se pot înfățișa la instanța judecătorească pentru a cere, îndeplinind procedurile legale, să se dea o hotărâre care să consfințească înțelegerea lor.

Dacă nu este vorba de un proces aflat pe rolul instanțelor de judecată, competența aparține fie judecătoriei în a cărei circumscripție își are domiciliul sau reședința ori, după caz, sediul oricare dintre părți, fie judecătoriei în a cărei circumscripție se află locul unde a fost încheiat acordul de mediere, acordurile de mediere urmând să fie verificate cu privire la îndeplinirea condițiilor de fond și de formă, instanța de judecată putându-i aduce modificările și completările pe care le consideră corespunzătoare, cu acordul părților.

Cu precizarea că, dacă conflictul mediat vizează transferul dreptului de proprietate privind bunurile imobile, precum și al altor drepturi reale, partaje și cauze succesoriale, acordul de mediere redactat de către mediator trebuie prezentat instanței de judecată, sub sancțiunea nulității absolute, pentru ca aceasta să verifice condițiile de fond și de formă și să emită o hotărâre judecătorească, cu respectarea procedurilor legale.

Hotărârea prin care instanța încuviințează înțelegerea părților se dă în Camera de consiliu și constituie titlu executoriu în condițiile legii.

Cererile noi adresate instanței sunt scutite de plata taxei judiciare de timbru, urmând ca în cazul proceselor aflate deja pe rolul instanțelor, în care taxa judiciară de timbru a fost plătită, înainte de soluționarea prin mediere a disputei, instanța să dispună restituirea taxei, plătită pentru investirea acesteia.

În mod excepțional taxa de timbru trebuie plătită și nu poate fi restituită în cazurile în care acordul de mediere privește transferul

dreptului de proprietate asupra unui bun imobil, a altor drepturi reale, partaje și cauze succesoriale, precum și în cele în care conflictele soluționate prin mediere sunt legat de o cauza succesorală pentru care nu s-a eliberat certificatul de moștenitor.

În cazul în care părțile unui conflict, nu doresc să se adreseze instanței de judecată, dar doresc să dea o formă autentică acordului de mediere, pot apela la un notar public care să verifice condițiile de fond și de formă ale acordului de mediere rezultat, putându-i aduce, cu acordul părților, modificările și completările pe care le consideră corespunzătoare și să emită un act autentic, cu respectarea procedurilor legale.

Daca acordul de mediere vizează transferul dreptului de proprietate privind bunurile imobile, precum și al altor drepturi reale, partaje și cauze succesoriale, atunci părțile trebuie, sub sancțiunea nulității absolute, să apeleze la un notar public care să verifice condițiile de fond și de formă, ale acordului de mediere rezultat și, să emită un act autentic, cu respectarea procedurilor legale³.

O situație specială o constituie prevederea introdusă de art. 2 alin. 1³ din noua formă a Legii a medierii nr. 192/2006 care dispune că *„efectuarea procedurii de informare asupra avantajelor medierii poate fi realizată de către judecător, procuror, consilier juridic, avocat, notar, caz în care aceasta se atestă în scris”*, creând, în practică, confuzie⁴ printre justițiabili cu privire la rolul medierii și, mai ales, la eficiența informării obligatorii.

³ Mihai Șandru, Călin Dragoș, Rădulescu Dragoș Marian – *Medierea în România. Legislație și jurisprudență*, pag. 11-18, ed. a II-a, Ed. Universitară, București, 2013

⁴ Dorin Ilie - <http://www.juridice.ro/273890/cine-va-realiza-sedinta-de-informare-privind-mediarea.html>, 26 iulie 2013, www.juridice.ro

II. SISTEMUL JURISDICȚIONAL ROMÂNESC

II.1. COMPETENȚA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI ÎN MATERIE CIVILĂ

1.1. Introducere

Problematika adaptării dreptului procesual civil la noile condiții economice și sociale a căpătat o anvergură deosebită mai ales după anul 1989, culminând cu integrarea României în Uniunea Europeană, când prin interferența normelor juridice ale Uniunii Europene cu cele interne, s-a creat contextul impunerii unei noi politici legislative în domeniu, concretizată în intervenții legislative majore în materie și finalizându-se cu adoptarea Noul Cod de procedură civilă.

Schimbările aduse de Noul Cod de procedură civilă sunt numeroase înlocuind vechea reglementare în materie – Codul de procedură civilă din 1865, care și așa fusese supusă unor intervenții legislative repetate în încercarea de a se adapta la noile realități socio-economice.

Scopul esențial al noului cod de procedură civilă este "*crearea în materia procesului civil a unui cadru legislativ modern care să răspundă pe deplin imperativelor funcționării unei justiții moderne, adaptate așteptărilor sociale, precum și necesității creșterii calității acestui serviciu public*", după cum se arată în expunerea de motive a proiectului de act normativ.

Noua reglementare a competenței instanțelor judecătorești are drept scop declarat reșezarea competenței materiale astfel încât să conducă atât la apropierea justiției de cetățean, cât și la o justiție previzibilă prin unitatea soluțiilor jurisprudențiale.

Este de remarcat că adoptarea noului Cod de procedură civilă a prilejuit promovarea unor soluții novatoare în domeniul competenței materiale și teritoriale a instanțelor judecătorești, dar și conservarea unora dintre opțiunile normative consacrate în anteriorul Cod de procedură civilă⁵.

În România justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție, Curți de apel, Tribunale, Tribunale specializate și Judecătorii.

Prin competență se înțelege abilitarea legală dată unui organ de a îndeplini anumite acte. În limbajul comun, prin *competenta* se înțelege capacitatea cuiva de a se pronunța asupra unui lucru, pe temeiul unei cunoașteri adânci a problemei în discuție, autoritatea sau pregătirea necesara pentru a judeca o chestiune sau pentru a se pronunța într-o problemă⁶. În limbaj juridic, însă *competența* este definită ca fiind aptitudinea recunoscută de lege unei instanțe judecătorești sau unui alt organ de jurisdicție ori cu activitate jurisdicțională de a soluționa o anumita pricina⁷.

Pentru a delimita atribuțiile care revin organelor judiciare au fost stabilite anumite criterii cu ajutorul cărora să se arate ce activitate desfășoară organele judiciare. Un asemenea criteriu îl constituie competența.

S-a atras atenția asupra modificărilor aduse, prima fiind topografia în NCPC. Astfel, spre deosebire de vechiul cod de procedura civilă, care începe cu competența, în NCPC aceasta este tratată începând cu art. 94.

⁵ A se vedea în acest sens Ioan Les, Ioan Lazar - *Reflecții particulare asupra competenței judiciare în materie civilă*, Pandențele Romane nr.2\2013, Wolters Kluwer, 2013, pag. 19

⁶ A se vedea Evelina Oprina - *Instituții de drept procesual civil*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2010, pag. 168

⁷ A se vedea Mihaela Tăbărcă, *Drept procesual civil*, ed. a II-a revăzută și adăugită, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, pag. 221

S-a optat pentru o abordare mai curând didactică, ca într-un curs universitar, în detrimentul celei practice (practicianul ar începe prin verificarea competenței).

Din analiza Noului cod de procedură civilă, se poate observa că există trei mari criterii de stabilire a competenței:

A. Competență materială;

B. Competență valorică;

C. Competență teritorială.

Deci, după ce s-a stabilit că pricina este de competența instanțelor judecătorești, în cadrul sistemului acestor organe urmează să se stabilească competența după valoarea obiectului cererii (competența valorică), după care se va stabili dacă competența aparține judecătoriei, tribunalului, curții de apel sau Înaltei Curți de Casație și Justiție (competența materială) și, în sfârșit, să se determine care judecătorie ori care tribunal sau curte de apel este competentă (competența teritorială).

1.2. Competența materială

Competența materială este criteriul cu ajutorul căruia se stabilește care dintre organele judiciare de grade diferite pot soluționa anumite cauze. Acest fel de competență presupune o delimitare pe verticală, pe linie ierarhică, între instanțe de grad diferit, sau între instanțe de drept comun și instanțe speciale.

Normele de competență materială sunt stabilite sub aspect funcțional (după felul atribuțiilor jurisdicționale) și sub aspect procesual (după obiectul, natura sau valoarea cauzelor).

Unele norme de competență materială se găsesc și în acte normative cu caracter special. Competența materială este reglementată de norme imperative și deci părțile nu pot conveni, nici chiar cu încuviințarea instanței, să deroge de la aceste norme.

Competența materială include și criteriul valoric.

Prima modificare de concepție constă în revenirea la sistemul în care tribunalul este instanța cu plenitudine de competență în primă instanță.

În noua concepție, judecătoriile ar urma să soluționeze în primă instanță litigiile având o importanță redusă, curțile de apel urmând a judeca în principal apeluri, iar Înalta Curte de Casație și Justiție domină recursurile – judecă toate recursurile, mai puțin în situațiile în care legea prevede expres altfel.

Această logică poate fi criticată ca fiind una care ține mai curând cont de direcții generale decât de particularitățile întâlnite în instanțele române. Direcția generală principală este reprezentată de unificarea jurisprudenței printr-un mecanism flexibil: ducerea recursurilor la Înalta Curte de Casație și Justiție, presupunându-se că Înalta Curte de Casație și Justiție este instanța cea mai susceptibilă de a avea o jurisprudență unitară.

În această manieră, jurisprudența va fi reglată nu prin metode de intervenție, precum recursul în interesul legii, care rămâne o metodă excepțională, ci prin casarea hotărârilor ce nu se supun jurisprudenței unitare a instanței supreme (hotărârile instanței de recurs fiind obligatorii pentru instanțele de fond și în NCPC).

1.2.1. Competența materială a judecătoriei⁸

Judecătoria este instanța care funcționează în mai multe localități din fiecare județ și în municipiul București.

Potrivit art.94 din Noul Cod de procedură civilă, judecătoriile vor judeca⁹ (indiferent dacă cererile sunt sau nu evaluabile în bani):

⁸ A se vedea Ion Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. WOLTERS KLUWER, București, 2010, pag. 475-630; I Les, *Noul cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2011, pag. 159-242.

✓ cererile date de Noul cod civil în competența instanțelor de tutelă și familie;

✓ cererile privind registrele de stare civilă;

✓ cererile privind administrarea clădirilor cu proprietari exclusivi (inclusiv cererile privind raporturile juridice dintre asociațiile de proprietari și alte persoane fizice și juridice);

✓ cereri de evacuare, strămutare de hotare și grănițuire;

✓ cereri posesorii;

✓ cereri neevaluabile în bani privind obligația de a face, indiferent de izvorul lor (contractual sau extracontractual);

✓ cereri de împărțeață judiciară (indiferent de valoare);

✓ orice alte cereri evaluabile în bani a căror valoare este de până la 200.000 lei inclusiv;

✓ în primă și ultimă instanță, cererile privind creanțe de până la 2.000 lei inclusiv;

✓ căile de atac împotriva hotărârile date de organe administrative cu atribuții jurisdicționale;

✓ orice alte cereri date în competența lor prin lege în mod special.

Articolul 95 din NCPC arată, la pct. 1, că tribunalul judecă în primă instanță toate cererile care nu sunt date în competența altor instanțe, fapt ce înseamnă că în ceea ce privește competența judecătoreiei, aceasta este delimitată în mod excepțional.

Se poate observa ca, în pofida faptului că a pierdut poziția de instanță cu plenitudine de competență, judecătoria păstrează competența într-un număr mare de litigii.

⁹ Ioan Les, *Competența materială a instanțelor judecătorești în reglementarea Noului cod de procedură civilă*, în Studii de drept judiciar privat, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pag. 113